

NIKOLAI LUGANSKY

Nikolai Lugansky is een kunstenaar die het werkelijk verstaat zijn ego achter zich te laten en de muziek die hij speelt te verrijken met zijn persoonlijkheid. Op zijn nieuwste CD met de onpeilbare meesterwerken van César Franck geeft hij daarvan nog eens indrukwekkend acte. Een gesprek.

Waar komt de fascinatie met Cesar Franck vandaan?

Al sinds mijn jeugd is hij een van de belangrijkste componisten voor mij. Nog op school speelde ik zijn kamermuziek, de vioolsonate en het pianokwintet, maar ik hield van al zijn muziek, de symfonie, het strijkkwartet en *Variations symphoniques* in de geweldige opname van Michelangeli. Aan de muziek voor pianosolo begon ik pas na mijn dertigste en van *Prélude, aria et final* kende ik natuurlijk de opname van Cortot maar ik heb het zelf pas afgelopen zomer voor het eerst gespeeld, toen er al besloten was om deze CD te maken en ik ook de populaire bewerking van Harold Bauer van *Prélude, fuge et variation* heb geleerd.

Prélude, aria et final zal nooit zo bekend worden als *Prélude, choral et fugue* maar het is een ongelooflijk en heel diep werk. Het is niet zo dramatisch, er zijn minder conflicten, maar het staat als een van de absolute hoogtepunten uit het repertoire voor mij op gelijke hoogte met het laatste deel van de Sonate opus 111 van Beethoven. Het gaat over verlichting, transfiguratie, de weg naar het paradijs. Het is heel religieus en verwant met Anton Bruckner de grootste katholieke componist van de negentiende eeuw en ook met Bach. Overigens waren Bruckner, Bach en Franck alle drie fantastische organisten en je ziet ook in hun pianomuziek dat ze altijd denken aan het pedaal van het orgel.

Het is uw doel om elke componist een eigen klank te geven?

Dat probeer ik! Bij Franck gaat het vooral om de polyfonie, het is moeilijk een componist te vinden in de negentiende eeuw voor wie dat net zo belangrijk was als voor hem. In *Prélude, aria et final* combineert hij in de apotheose zelfs drie thema's.

U maakte een transcriptie van het tweede orgelkoraal.

Ik weet niet of je het een transcriptie kunt noemen. Het heeft in ieder geval geen zin om te proberen om zoveel mogelijk noten van een orgel- of orkestwerk in de pianopartij te stoppen. Richter zei ooit dat hij alleen oorspronkelijk voor piano geschreven muziek wilde spelen, maar zo ben ik niet. De beste transcripties krijgen een heel eigen leven. Die van Liszt of Rachmaninoff bijvoorbeeld zijn fantastisch omdat het grote pianomuziek werd. Liszt maakte zijn transcripties omdat er nog betrekkelijk weinig orkesten of operahuizen waren, voor Rachmaninoff lag het anders. Hij verliet zijn geliefde vaderland in 1917, direct na de Oktoberrevolutie. Hij begreep

meteen dat de toekomst van Rusland heel anders zou worden. Het greep hem zo aan dat hij niet meer kon componeren, maar voor zijn concerten maakte hij wel tien, twaalf ongelooflijke transcripties, stuk voor stuk juwelen.

Rachmaninoff vertrok, u bleef in Rusland.

Je kunt besluiten om weg te gaan, maar blijven is niet echt een beslissing. Ik zag geen reden om weg te gaan, ook niet politiek. De maanden voor de pandemie heb ik over de wereld gezworven, maar ik zocht geen ander thuis.

Er is een anekdote dat u in drie dagen tijd het derde concert van Rachmaninoff instudeerde.

Dat is niet helemaal waar. Ik was zeventien en toen al sinds mijn dertiende leerling van Tatjana Nikolajeva. Ze was heel vriendelijk voor mij en nam de tijd om mij te promoten. Ze speelde veel in Europa en vroeg of ik kon invallen bij een concert. Het ging om het derde van Rachmaninoff en er waren nog twee weken. Ik was zeventien, moedig en vond het geen probleem. Na drie dagen speelde ik het helemaal uit het hoofd, terwijl zij de orkestpartij speelde. (Hij lacht) Maar uiteindelijk viel de keus toch op iemand anders om haar te vervangen. Later dat jaar speelde ik het voor het eerst met orkest in Moskou.

Vertelt u eens over uw lerares Tatjana Nikolajeva. Ze was beroemd met haar Bach-vertolkingen en als eerste en meest prominente vertolkster van de preludes en fuga's van Dmitri Shostakovich.

Bij haar heb ik veel Bach gespeeld en in haar jeugd speelde ze heel duidelijk in de school van Goldenweiser, Duits en klassiek georiënteerd. In de laatste vijftien tot twintig jaar speelde ze meer in de Russische romantisch traditie, haar klank werd warmer en ze gebruikte ook meer pedaal. Dat was misschien controversieel en zeker niet authentiek zoals je tegenwoordig veel hoort, maar daar geloof ik toch niet zo in. Ik adoreer haar. Ze was trouwens erg ruimdenkend. Toen ze eens uit New York terugkwam met de video's met Glenn Gould van Bruno Monsiegeon, nodigde ze haar leerlingen bij haar thuis uit om te komen kijken naar iemand die Bach totaal anders speelde dan zij. Ik weet nog goed hoe gelukkig ze was.

Wat vindt u zelf van Gould?

Er zijn slechts een paar kunstenaars die me meteen ontroeren,

Bezinning met César Franck

al na één noot, met wat ze ook spelen. Dat zijn de romantische Sofronitzsky en de bijna academisch moderne Michelangeli. Het heeft niets met stijl te maken, ze zijn op een bepaalde manier tegenpolen. Ook Gilels en Rachmaninoff bewonder ik zeer. Bij Gould voel ik meer respect voor zijn grenzeloze meesterschap. Maar er zijn zoveel verschillende manieren om heel goed piano te spelen. Bij Gould is er bijvoorbeeld altijd de focus op de linkerhand en non legato is voor hem veel natuurlijker dan het legato espressivo. Hij doet dat ook, heel overtuigend, maar op zijn eigen manier. Je luistert altijd naar Bach én naar Gould.

U bent geen pianist die zijn eigen ego op de eerste plaats zet, bent u niet beïnvloed door de ideeën van Stanislavsky?

Hij is natuurlijk een van de belangrijkste figuren van het Russische theater, maar ik heb zijn methode niet bestudeerd en weet er te weinig van, al geloof ik wel dat het de juiste weg is om de componist beter te begrijpen. Ik ben absoluut akkoord dat je moet proberen de componist en zijn werk te doorgronden, en dan moet je soms jezelf opnieuw uitvinden.

Uw concert in Amsterdam in de serie Meesterpianisten is uitgesteld.

Het Concertgebouw is met Carnegie Hall in New York, de Musikverein in Wenen en de grote zaal van het conservatorium in Moskou, mijn favoriete zaal. Ik heb in Amsterdam ook zoveel geweldige recitals gehoord, teveel om op te noemen, Lupu, Pollini, Schiff, Richter. Ik kijk ernaar uit om daar weer te spelen!

ERIC SCHOONES

MARCO BORGREVE

César Franck
Préludes, Fugues & Chorals
 Nikolai Lugansky, piano
 Harmonia Mundi, HMM 902642